

پیاده‌روی اربعین فرصت معرفی امام حسین(ع) به جهان / فضیلت زیارت اربعین

بزرگداشت اربعین، احیای فرهنگ اهل بیت(ع) و فرهنگ شهادت و حماسه‌ای است که در روز عاشورا رقم خورد. تأکیدات و سفارش‌های فراوانی توسط ائمه(ع) و علمای دینی بر زیارت اربعین شده است.

بزرگداشت اربعین، احیای فرهنگ اهل بیت(ع) و فرهنگ شهادت و حماسه‌ای است که در روز عاشورا رقم خورد. تأکیدات و سفارش‌های فراوانی توسط ائمه(ع) و علمای دینی بر زیارت اربعین شده است.

به گزارش خبرنگار مهر، «اربعین» از اصطلاحات رایجی است که در متون اسلامی کاربرد زیادی دارد، مثلاً در برخی از روایات به عنوان نماد کمال، حدی برای تصفیه باطن قلمداد شده است. واژه «اربعین» در متون دینی و مجموعه‌های حدیثی از ارزش والایی برخوردار است. آثار حفظ چهل حدیث، اخلاص عمل در چهل روز و دعای عهد در چهل صبح، کمال عقل در چهل سالگی، دعا برای چهل مؤمن، شهادت چهل مؤمن برای میت، برگزاری عبادت در چهل شب چهارشنبه برای دیدار حضرت ولی عصر(عج)، و بعثت غالب انبیاء در چهل سالگی، از جمله مواردی است که ارزش و جایگاه این اصطلاح اسلامی و عرفانی را مشخص می‌سازد. به مناسبت فرا رسیدن اربعین حسینی(ع) مصاحبه‌ای با ۴ تن از محققان و پژوهشگران حوزه علوم و معارف اسلامی انجام داده ایم که متن آن در پی می‌آید.

حجت الاسلام والمسلمین دکتر «علی نصیری» رئیس مؤسسه معارف وحی و خرد در مورد اینکه سنت زیارت اربعین از چه زمانی رایج شد به خبرنگار مهر گفت: یک بخش اربعین برگشت به خود این عدد است که در متون دینی ما برای عدد اربعین اساساً بابتی باز شده و این هم باعث شده که آن را جزء اسرار الهی بگیریم. مثل «وَوَاعِدْنَا مُوسَى ثَلَاثِينَ لَيْلَةً وَأَتَمَمْتَاهَا بَعْشَرَ فِتْنٍ مِيقَاتٍ رَّبِّهِ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً» یا به تعبیر قرآن «حتی اذا بلغ اشدّه وبلغ اربعین سنة قال رب اوزعنی ان اشکر نعمتک التی انعمت علی وعلی والدی» چهل سالگی را به عنوان سن کمال و عقلانیت حساب می‌کند.

وی افزود: روایتی از پیامبر اکرم (ص) هم هست که فرمودند: «مَنْ أَخْلَصَ لَيْلَةً أَرْبَعِينَ صَبَاحًا ظَهَرَتْ يَنَابِيعُ الْحِكْمَةِ مِنْ قَلْبِهِ عَلَى لِسَانِهِ». کسی که چهل روز اخلاص پیشه کند، چشمه‌های حکمت از قلبش بر زبانش جاری می‌شود. به طور کلی اربعین سر و رازی دارد افزون بر بعد تاریخی آن و زیارتی که در مورد جابر نقل شده و زیارت برخی از اوتاد و اولیاء در همان عصر جریان کربلا. علاوه بر آن در روایات اهل بیت(ع) هم مهر تأیید خورده است. بنابر روایت امام حسن عسکری(ع) یکی از نشانه‌های شیعه زیارت اربعین است.

رئیس مؤسسه معارف و وحی و خرد تصریح کرد: اهل بیت(ع) به زیارت اربعین سالار شهیدان تأکید ویژه‌ای داشتند. یک بخشش مربوط به خود آن عدد می‌تواند باشد. یک بخشش هم مربوط به این بوده که اهل بیت(ع) خواستند در چهلم شهادت امام حسین(ع) که دوره‌ای است که اهل بیتش عصر غربت و اسارت را طی می‌کردند، توجه اذهان شیعیان به این مسئله تقویت شود و در یاد و ذکر شیعیان بماند.

نصیری بیان داشت: یاد غربت و مظلومیت اهل بیت(ع) و رساندن پیام شهیدان کربلا که پیام حیات بخش، نجات و مبارزه در برابر تباہی، و آزادی و حریت پیام خون دادن و جان فشاندن برای تجسد یافتن مبانی و احکام اسلام در جامعه است؛ از ثمرات این زیارت هاست. به لطف الهی این مسئله را از اسرار و لطف اهل بیت(ع) باید بدانیم که در این چند سال اخیر به‌ویژه بعد از اینکه امریکا از عراق بیرون رفت و صدام، آن چهره نحس و پلید تاریخ هم از میان رفت می‌بینیم که بزرگترین و با عظمت ترین راه پیمایی مذهبی هر ساله در اربعین در عراق برگزار می‌شود. این پیاده روی و تجمع را باید نشان دهیم. به قول شافعی نام و یاد اهل بیت(ع) را دوستان از ترس و بیم و دشمنان از بغض خواستند از تاریخ محو شود. می‌بینیم که بعد از گذشت حدود ۱۴ سده همچنان عشق و شوری برای زیارت امام حسین(ع) وجود دارد که بعضی از افراد از کانادا، امریکا و استرالیا و کشورهای مختلف دنیا به این راه پیمایی می‌آیند.

وی افزود: این واقعه از جهتی سرّ و جاذبه دستگاه اهل بیت(ع) است و از جهتی دیگر هم شکوه و عظمت تشیع را عیان می‌کند. مخصوصاً در قبال حرکت داعشی‌ها و تکفیری‌ها که می‌کوشند نور عشق اهل بیت(ع) را خاموش کنند. به لطف الهی این جمعیت انبوه، هویت جهانی تشیع را در این راه پیمایی اثبات می‌کند. این اراده و لطف پروردگار است که نشان دهد پرچم اهل بیت(ع) برافراشته است. به تعبیر قرآن «يُرِيدُونَ لِيُطْفَؤُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ». جریان اربعین را باید به نحوی اراده الهی مبنی بر بقاء و ماندگاری و جهان شمولی هویت تشیع بدانیم.

حجت الاسلام "مهدی رستم نژاد" عضو هیئت علمی جامعه المصطفی العالمیه هم در پاسخ به این سوال گفت: سنت اربعین و زیارت ابا عبدالله الحسین(ع) از همان اربعین اول شروع شد و آن چیزی که از تاریخ مسلم و قطعی است، زیارت جابر بن عبدالله انصاری است همراه با عطیه کوفی که عطیه خودش صاحب تفسیر است و از شاگردان تفسیری ابن عباس است و شیعه بوده؛ و جابر بن عبدالله انصاری بر اساس حدیثی که از پیامبر(ص) شنیده بود خودش را از مدینه به کربلا رساند تا در اربعین اول در زیارت امام حسین(ع) در کربلا حاضر شود. بعد از آن هم ائمه(ع) بسیار بر آن تشویق و تأکید کرده بودند.

وی افزود: اهمیت آن به حدی است که امام حسن عسکری(ع) زیارت اربعین را جزء پنج علامت شیعه دانسته است. درواقع چیزی که امروزه می‌بینیم به صورت یک نماد و شعار برای فرهنگ اهل بیت(ع) درآمده است. این حرکت عظیمی که در عراق در

روز اربعین اتفاق می افتد و شیعیان در طول مسیر ده ها کیلومتری راه پیمایی از بصره و جاهای دیگر تا کربلا می آیند. این تجمع نمودی از فرهنگ شیعه است که امروز دارد خود را نشان می دهد و آن ریشه در همان حدیثی دارد که امام حسن عسکری(ع) دارند که این زیارت را جزء یکی از شعارهای پنج گانه شیعیان دانسته اند.

عضو هیئت علمی جامعه المصطفی العالمیه ادامه داد: البته از نظر تاریخی هم روایات زیادی در این خصوص داریم. ورود خود اهل بیت(ع) هم بر اساس بعضی از نقلها در روز اربعین اول بوده است. یعنی از همان روز اول اسارت اهل بیت امام حسین(ع)، امام سجاد(ع) و حضرت زینب(س) و غافله حسینی این زیارت را تأکید کرده اند. اگر این روایات را هم ضمیمه کنید ریشه تاریخی این مسئله به عصر خود عاشورا بر می گردد و آن اولین اربعین امام حسین(ع) است که اهل بیتش بعد از واقعه عاشورا بسیار به زیارت اربعین تأکید کردند. چه با رفتن به کربلا و چه به خواندن زیارت اربعین در هر جایی که هستند. سفر کردن به کربلا در روایات بسیار تأکید شده و مخصوصاً زیارت اربعین و چهلم امام حسین(ع) بسیار سفارش شده است.

رستم نژاد افزود: البته اربعین خودش آثار تکوینی هم دارد. برای اینکه خود انسان هم که در شکم مادر از حالی به حال دیگر بر می گردد این تغییر حالت به گفته علامه مجلسی در ۴۰ روز انجام می گیرد و همچنین وقتی انسان از دار دنیا رفت مراحل طی می کند که اولین آن همان چله یا چهل روز است چهل روز اول بعد از فوتش حساب می آید. میقات حضرت موسی(ع) هم که ابتدا قرار بود ۳۰ روز باشد قرآن می گوید «وَأَتَمَّمْتَاهَا بِعَشْرِ فِئْتٍ مِّمَّاتٍ رَبِّهِ أَزْبَعِينَ لَيْلَةً» آن میقاتی که حضرت موسی(ع) داشته یک چله یا چهل روز بوده است. به هر حال اربعین هم ریشه های قرآنی دارد و هم ریشه های روایی دارد و هم غیر از این سیره اهل بیت و سیره شیعیان و متشرعان از شیعه این بوده که اربعین را احیا می کردند و احیای اربعین و امر اربعین درواقع احیای فرهنگ اهل بیت(ع) و فرهنگ شهادت و آن حماسه ای است که امام حسین(ع) در روز عاشورا رقم زد.

حجت الاسلام محمد صادق یوسفی مقدم، مدیر مرکز فرهنگ و معارف قرآن کریم هم درپاسخ به این سوال گفت: زیارت اربعین زیارتی است که توسط امامان معصوم(ع) پایه گذاری شده است و ائمه(ع) تأکید بسیار بر آن کرده اند. از این جهت زیارت اربعین امام حسین(ع) از ثواب فراوانی برخوردار است و کمتر زیارتی است که به اندازه زیارت اربعین امام حسین(ع) از ثواب و فضیلت برخوردار باشد. بنابراین اصل زیارت اربعین توسط امامان معصوم(ع) بنیانگذاری شد و آنها بر این زیارت سفارش زیادی کردند.

وی افزود: این زیارت پشتوانه ای برای شیعیان است. یکی از این پشتوانه ها را امام حسن عسکری(ع) وقتی که نشانه های مومن را بیان می کنند می گویند که یکی از نشانه های مومن است. البته بهتر و مناسبتر این است که انسان در کنار مرقد شریف در خود کربلا حاضر شود و در آنجا به زیارت اربعین ابا عبدالله الحسین(ع) بپردازد. ولی به هر حال به هر دلیلی که نتوانست توفیق این را پیدا کند که در کربلا حضور یابد می تواند از راه دور به زیارت بپردازد.

یوسفی مقدم بیان کرد: امروز هم تمام شیعیان همتشان بر این است که هر طور شده خودشان را به مرقد شریف امام حسین(ع) برسانند و زیارت اربعین را از نزدیک انجام دهند. این توفیق فضیلت بسیار بزرگی است که نصیب انسان می شود.

حجت الاسلام محمد باقر پور امینی عضو هیئت علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی هم در پاسخ به سوال فوق گفت: زیارت اربعین امام حسین(ع) از مهمترین زیارت های باشکوه است که همه ساله با حضور میلیونی شیعیان از سراسر دنیا برگزار می شود. زیارت اربعین که یکی از پنج علامت مؤمن شمرده می شود، تجدید میثاق با امام حسین و اهل بیت(ع) است و می توان آن را آغاز جاذبه حسینی دانست که با وجود گذشت قرن های متمادی، همچنان دل همه دوستداران اهل بیت(ع) را به سوی عزت و شکوه می کشاند.

وی افزود: در نگاه مقام معظم رهبری، اولین جوشش های چشمه جوشان محبت حسینی - که رود همیشه جاری زیارت را در طول این قرن ها جاری کرده - در اربعین پدید آمد. جاذبه قوی حسینی، اولین دل ها را در اربعین به سوی خود جلب کرد. زیارت روز اربعین، از دیدگاه تاریخی، ریشه در زیارت جابر بن عبدالله انصاری، صحابی جلیل القدر رسول اعظم(ص) دارد. او به همراه عطیه برای اولین بار از مدینه به کربلا آمد و به زیارت امام حسین(ع) توفیق یافت. بنابراین می توان زیارت او را در روز اربعین، سرآغاز این حرکت پُربرکت دانست.

این محقق و پژوهشگر علوم و معارف اسلامی ادامه داد: امام صادق(ع) می فرماید یکی از محبوب ترین عبادات نزد خدا زیارت قبر حسین(ع) است. امام صادق(ع) به نقل از جویریة بن علاء می فرماید «هر کسی که دوست دارد خداوند در روز قیامت به وی نگاه کند، بسیار به زیارت حسین(ع) برود.

پور امینی تصریح کرد: عنوان «زیارت اربعین» ریشه در کلام امام صادق(ع) دارد و صفوان جمال از امام صادق(ع) این روایت را نقل و کیفیت زیارت اربعین را بیان می کند. همچنین مستحب بودن زیارت در اربعین به روایت امام حسن عسکری(ع) مستند شده است که امام آن را از نشانه های ایمان می شمارند.

پورامینی بیان داشت: زیارت پیاده، نشانه روشنی از دوستی به خاندان پاک پیامبر(ص) دارد و زمینه ای مناسب را برای اطاعت از آنان فراهم می کند و تجدید پیمانی محکم با این انوار مقدس است. مفهوم حدیث شریف «أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ أَحْمَرُهَا» این است که وقتی کاری عبادت باشد، هر چه سخت تر و با رنج بیشتر انجام شود، ارزش و فضیلت بیشتری خواهد داشت. زیارت امام حسین(ع) اگر واجب نباشد، مستحب است. بنابراین هر چه با رنج و مشقت بیشتر توأم باشد و مسافت بیشتری طی شود و اوضاع امنیتی خطرناک تر باشد، اجر و پاداش بیشتری خواهد داشت.

وی افزود: همچنین راه رفتن به سوی عبادت، عبادت است. در این باره روایاتی ویژه نیز وجود دارد که پیمودن راه برای رسیدن به مرقد سید الشهداء(ع) نیز مانند طی طریق به سوی زیارت امیرالمؤمنین(ع) است و برای زائر، در هر گامی، حج و عمره ای

خواهد بود. از بشیر دَهقان روایت شده که امام صادق(ع) فرمود: ای بشیر! فردی از شما بر ساحل فرات غسل می‌کند و سپس نزد قبر حسین(ع) می‌آید، در حالی که عارف به حقّ اوست و به همین سبب خداوند به او در مقابل هر گامی که برمی‌دارد یا بر زمین می‌گذارد، یکصد حجّ مقبول به او می‌دهد، در حالی که یکصد عمره مبرور و یکصد جهاد در رکاب پیامبری مرسل با دشمنان خدا و دشمنان رسول خدا همراه آن است».

پورامینی یادآور شد: علمای شیعه در هدایت و ترغیب شیفتگان حسینی به انجام زیارت امام به‌ویژه در اربعین، نقش محوری داشته‌اند و ضمن ارائه رهنمود، خود نیز به این مهم مبادرت می‌ورزیدند. شیخ مرتضی انصاری از جمله احیاءکنندگان سنت پیاده‌روی برای زیارت امام حسین(ع) بود و خود ایشان نیز پیاده از نجف به کربلا می‌آمد. آیت‌الله مرعشی نجفی بیست بار ساده به همراه تعدادی از طلاب که همه از مباحثه و مناظره شادمان شدند، به کربلا مشرف شد. وی در پایان گفت: آیت‌الله العظمی بهجت فومنی، پیاده‌روی اربعین را بهترین فرصت برای معرفی امام حسین(ع) به جهانیان دانسته است و بر این نکته تأکید می‌کردند که: الان هنوز همه مردم عالم، حسین(ع) را نمی‌شناسند و این تقصیر ماست؛ چون ما برای سیدالشهدا(ع) طوری فریاد زدیم که همه عالم صدای ما را بشنوند